

strast po razvratju, ki jo duši red civilizacije, se upre in odtrga dekleta od doma — zato, da bo to dekle pričelo znova graditi stavbo nove civilizacije. Problem viharništva globokega brezdomstva — v Peru Föllu. Sredi samote, proč od sosedov, ki jim mrki sumljivec ne zaupa, nanaša nesrečnik zemljo na kup, da bi si ustvaril iluzijo norveškega holmca. Pa vse zaman. Družinstvo ga ne more rešiti, tudi delo ne. Ali je ljubosumje, ali domotožje, kar mu vihari srce? Oboje in še eno — strah pred neskončnostjo: »Poglej navzgor — poglej navzdol! Vse je brez konca. Le pojdi — kam boš prišel, kliči na pomoč, kdo ti bo odgovoril?... Orjaški mož na mesečni ravnini skače, se upogiba, bije divje z dolgimi rokami okrog sebe — končno prične tuliti.« To je, kakor bi hotel pračlovek s samim seboj napolniti zevajoče žrelo večnosti.

Preko poglavij, ki pripovedujejo o rasti male naselbine, izzveni roman v pesem na nikdar neutešeno nespokojnost človekovo.

»Zunaj v svetu imaš domovino in tukaj imaš domovino, v resnici pa si tujec tukaj in tam, tvoje pravo življenje je hrepenenje po tem, kar je daleč. Tvoja duša je kakor val, zmeraj nemiren, neprestano na poti.«

Z Bojerjevim romanom, ki ga je podal Božo Vodusek v prijetni, sem pa tam svojstveni slovenitvi (n. pr. raba sedanjika nam otipljivo približa dejanje), smo dobili knjigo, kot je sami nimamo. Doklej bomo morali v tujih zrcalih gledati življenje ki je našemu tako sorodno?

Miran Jarc

J. Mesar in I. Spinčič, Stanovanje. Ljubljana, 1951. Jugoslovanska knjigarna (Zbirka »Kosmos«). Str. 199, slik 209.

Od tipa velike, mnogonadstropne in mnogostanovanjske zgradbe, t. z. najemniške kaserne, ki je doslej večinoma obvladovala rešitev stanovanjskega vprašanja, prehaja moderna arhitektura bolj in bolj k uveljavljanju nasprotnega tipa enostanovanjske odnosno enodružinske stavbe z vrtovi in do temu odgovarjajoče stanovanjske kolonije, kar smatrajo sedaj za najboljši izhod. Tudi arh. Mesar in Spinčič zagovarjata v svoji knjigi prepričevalno tak način gradnje naših domov: »Mala stanovanja, ki sedaj nastajajo, so le zasilna rešitev; edina pravilna oblika stanovanja je majhna hišica z vrtom« (Uvodna beseda). Ta nova stanovanja in iz njih sestoječe kolonije nastajajo

danes po vseh evropskih mestih, kjer je stanovanjsko vprašanje akutno in gradbena delavnost bodisi zaradi javne bodisi zaradi privatne iniciative velika, in pravo njihovo mesto so periferije. Zato so odločilni najraznovrstnejši razlogi, a njih nastoj gotovo pospešuje lahko premagovanje prometnih ovir, razdalj itd., ki v življenju modernega mesta z njegovimi prometnimi uredbami ne igrajo več nobene vloge, tako da si more graditelj mirno dovoliti večjo ali manjšo oddaljenost od središča mesta, kjer so navadno zemljišča draga in za večje gradnje že prezazidana, kjer je možnost primerne bivanja v najetem stanovanju vse prej kot ugodna, prijetna in rentabilna itd. Odločujejo pa seveda še drugi razlogi idealnega in realnega značaja, na pr. tudi tolikokrat povdarjeni romantični »beg iz mesta«, ki se o njem danes sicer še ne da reči, ali mu je stvarno zaupati ali ne. Vse te pojave modernega stanovanjskega gibanja in nihanja doživlja tudi današnja Ljubljana s svojo specialno stanovanjsko in naselbinsko politiko.

Tekom povojnega desetletja se je na obodu Ljubljane razmahnila velika stavbena delavnost, ki je dala na vseh koncih in krajih celo vrsto mestnih in drugih javnih stanovanjskih »kolonij« ter zasebnih bivališč, pojav, ki se o njem ne da reči niti da je posebno dobra rešitev stanovanjske krize niti da je v korist stavbni kulturi Ljubljane. Prva stran, četudi je važna, nas tu ne zanima, a tembolj mislimo glede druge, da bodo mogle knjige kot je »Stanovanje« pomagoma nekoliko popraviti zamujeno in pogrešeno na ta način, da bodo vplivale vsaj na izvedbo onih del, ki še pridejo. Kajti kar je do danes storjenega, to bo tako tudi ostalo. Mesar in Spinčič sta namenila knjigo v prvi vrsti privatnemu graditelju hiše s ciljem, da ga vsaj v glavnih potezah podučita in informirata o sodobnem stanju stvari in tako prav dobro tolmačita sisteme gradbe, talne načrte (ne tlorise), gradivo, konstrukcije in na kratko osnovna načela nove arhitekture ter notranjo opremo, sploh kar mora lastnik zemljišča, ki si hoče graditi dom, o stvari vedeti. Obilno ilustracijsko gradivo deloma z domačega deloma s tujega vrta pomaga pojasnjevati tekst in sili kjer že ne k pritrditvi, pa k utemeljevanju nasprotnega stališča in tako bo knjiga, prva te vrste med nami in že zbog tega nadvse zaslužna,

mного pridonesla k šolanju i v praktičnih i v estetičnih vprašanjih naše stanovanjske kulture. Deloma se v svojih izvajanjih nasilanjata neposredno na največjega francoskega reformatorja in praktika v teh stvareh, Le Corbusierja.

Da pa bo uspeh še večji in da bomo te elemente in pridobitve moderne arhitekture, ki se večjim narodom nemara brez vsega drugega prilagajajo, resnično mogli nazvati tudi naše, bo treba še mnogo težkega in podrobnega dela. Zlasti bo treba glede na naše razmere diferencirati materialne in socialne tipe in izdelati njim odgovarjajoče arhitekturne tipe, ker ni vse za vsakega, potrebna bo tudi primerna tipološka studija o najetem stanovanju, kjer se okolnosti takoj drugače javljajo, dalje bi bilo že pri tej knjigi želeli nekoliko podatkov o denarni strani vprašanja ter o financiranju stavbe, prav svojo in obsežno studijo bo zahtevalo obravnavanje razmerja privatnega talnega načrta do različnih regulacijskih planov, tudi kos kakega arhitekturnega stilnega nauka ne bo odveč, itd., skratka, ta knjiga, ki orje pri nas ledino, šele stvarno naznačuje vse probleme, katerih se bomo morali dotakniti, ako hočemo uspešno graditi. Delo pa bo izvečine čisto individualno in praktično, čemur Mesar in Spinčič tu povsem naravno nista mogla ustreči, ker podajata le splošno tipologijo sodobnega stanovanja s stavbne in opremne strani in to v enem izmed finančno gotovo boljših prerezov, mimo katerega pa seveda ne smemo pozabiti onega slabšega in širšega, ki pač v prvi vrsti mora biti deležen ogromnih socialnih in higienskih pridobitev modernega stavbarstva. Kajti upoštevati moramo, da je razvoj arhitekture vse do zadnjega časa ravno na ta del najbolj pozabljal.

Kakor že rečeno, vsebuje knjiga, ki je lepo opremljena, obilno ilustracijsko gradivo in sicer nad 200 slik, izmed katerih jih je samo 54 med tekstom, dočim so vse ostale tiskane na prilogah na umetniškem papirju. Med tem gradivom nahajamo tudi nekako prvi seveda nepopolni pregled dela, ki ga je naša arhitektura zvršila v stavbi in opremi naših stanovanj.

R. L.

Dr. Janko Polec: Spominu Edvarda in Karla Strahla. Pos. odtis zv. 3/4 Zbornika za u. z. 1930, Ljubljana 1931, str. 170.

Vseučil. profesor Janko Polec je napravil našemu domoznanstvu neprecenljivo uslugo, ker se je lotil malo vabljivega posla, sestaviti biografijo ustvariteljev umetnostne zbirke v Starološkem gradu Edvarda in Karla Strahla ter kritično pretresti, izdati in z opazkami opremiti katalog te naše največje privatne zbirke.

Knjiga obsega živahno napisano biografijo obeh Strahlov, nemško pisano zgodovino starološkega gradu in avtobiografijo Karla Strahla in od Karla S. sestavljeni izčrpni katalog zbirke. Tekstu so dodane podobi obeh Strahlov, slike gradu in glavnih delov zbirke. Polec je izvršil svoje delo s svojo priznano vestnostjo, izčrpnostjo in prepričevalnostjo, pri kateri bi vsaka podrobna kritika pomenila dolgotrajno novo raziskavanje raztresenih virov.

Ker je Strahlova zbirka sedaj razpršena na vse vetrove (Polec je ugotovil tudi neposredno usodo posameznih predmetov ob prodaji), bo Polčeva knjiga trajen in nepogrešljiv dokument o nji.

Frst

Marijan Marolt: Dekanija Celje. I. zv.: Cerkevni spomeniki v Celju. Umetnostni spomeniki Slovenije III. Zgodovinsko društvo v Mariboru 1931. Str. 114.

S to knjigo pričanja 3. zv. slov. povojne umetn. topografije, s predvojno Stegenškovo vred pa že 5. Pisatelj M. Marolt, ki je napisal že Vrhiško dekanijo, pričanja tu že svoj drugi zvezek. Opisani so vsi cerkveni spomeniki celjske župnije in opis prav dobro ilustriran, le reprodukcije slikarskih umetnin so razen fresk v župni cerkvi sv. Daniela in Metzingerja kar po vrsti slabe. Opis je, kolikor ga morem po spominu kontrolirati, izčrpen. Pri vsakem objektu je podana literatura, zgodovina in opis sedanjega stanja — ono torej, kar se bistveno zahteva od takega dela. Premalo pa se nam zde vpoštrevani in izrabljeni slikarski spomeniki, slike cerkva na starih slikah Celja, podobice in drugo spominsko gradivo. Slika stare Marijine cerkve vsaj bi se bila morala tudi priobčiti. Dalje se nam vidi zgodovinska analiza posameznih stavb premalo nazorna in se kljub dodanim talnim načrtom le s težavo spoznamo v nji.

S temi opazkami pa ne mislimo podcenjevati velikega dela, ki ga je M. izvršil in s svojim opisom naše znanje o važnih umet-